

7 Cudów Wrocławia i Dolnego Śląska (WYSTAWA)

Wystawa „7 Cudów Wrocławia i Dolnego Śląska” to jedno z najważniejszych wydarzeń Europejskiej Stolicy Kultury Wrocław 2016. Na ekspozycji zobaczyć można było m.in. bullę fundacyjną Uniwersytetu we Wrocławiu, pierwsze na świecie medyczno-przyrodnicze czasopismo naukowe i Kodeks Hornigowski zawierający m.in. legendę o św. Jadwidze.

Tytułowe „siedem cudów” nie oznacza siedmiu eksponatów, tylko siedem wybranych obszarów kultury: krajobraz, język, sztukę, naukę, architekturę, religię i spotkanie.

Dolny Śląsk i będący jego historyczną stolicą Wrocław szczytują się swoim wielokulturowym dziedzictwem. Składa się na nie dorobek dawnych i współczesnych mieszkańców tego regionu – Polaków, Niemców, Czechów i Żydów. Świadczą o nim liczne artefakty i dzieła sztuki tworzące tę wyjątkową spuściznę, która nieustannie przypomina nam o zawilej historii całego Śląska i Wrocławia – piszą w bogato ilustrowanym katalogu kuratorzy wystawy: dr hab. Wojciech Mrozowicz z Instytutu Historycznego UWr oraz dr Wojciech Kucharski z Ośrodka „Pamięć i Przyszłość”. Podkreślają też, że celem wystawy jest ukazanie wkładu Wrocławia i całego regionu w kulturę i naukę europejską. – Mamy tutaj zabytki bardzo ważne dla kultury polskiej, np. Księgę Henrykowską z pierwszym w historii zapisanym zdaniem po polsku. Są też obiekty z okresów, gdy dominowała na tym terenie kultura czeska czy niemiecka. Chcemy ten wkład pokazać kompleksowo – dodaje Mrozowicz.

NAUKA

Część ekspozycji poświęconą wrocławskiej NAUCE otwiera oryginał wydawanego we Wrocławiu od 1670 r., pierwszego na świecie medyczno-przyrodniczego czasopisma naukowego oraz niezwykle cenna dla naszego Uniwersytetu bulla fundacyjna Akademii Leopoldyńskiej.

Aurea bulla foundationis Universitatis Wratislaviensis, czyli tzw. Złota bulla, to akt fundacyjny pierwszej wrocławskiej uczelni, sporządzony 21 października 1702 r. w Wiedniu i sygnowany przez cesarza Leopolda I. Podpisanie dokumentu było zwieńczeniem trwających wiele lat starań o utworzenie we Wrocławiu szkoły wyższej i zapoczątkowało istnienie dwuwydziałowej uczelni, która zainaugurowała swoją działalność już niespełna miesiąc po decyzji cesarza, 15 listopada 1702 r. Akademia Leopoldyńska miała prawo do nadawania bakalarjatu, licencjatu, magisterium i doktoratu.

Dokument w języku łacińskim spisany został elegancką kancelarską, czyli pismem urzędowym stosowanym w kancelariach od czasu renesansu. Składa się z 12 pergaminowych kart z okładką obciążoną purpurowym aksamitem. Na złoto-czarnych sznurach podwieszona jest cesarska pieczęć. Po raz pierwszy Złotą bullę wydał

drukiem w połowie XVIII wieku Jan Kundmann. Oryginał, który można zobaczyć na wystawie, jest własnością Biblioteki Uniwersyteckiej i przechowywany jest w Oddziale Rękopisów.

Zbiór ciekawych rozpraw medyczno-przyrodniczych Akademii Badaczy Natury albo Dziennik Niemiecki (Miscellanea Curiosa Medico-Physica Academiae Naturae Curiosorum sive Ephemerides Germanicae) to wydawane we Wrocławiu w latach 1670–1713 pierwsze na świecie medyczno-przyrodnicze czasopismo naukowe, będące organem Akademii Osobliwości Natury, założonej w Schweinfurcie w 1652 r. Akademia zrzeszająca lekarzy, fizyków i chemików była pierwszym towarzystwem naukowym całkowicie niezależnym od uniwersytetów. W gronie jej członków znaleźli się tak wybitni uczeni jak Karol Darwin, Albert Einstein czy Maria Curie-Skłodowska. Towarzystwo to istnieje do dziś pod nazwą Niemiecka Akademia Badaczy Przyrody Leopoldina – Narodowa Akademia Nauk, z siedzibą w Jenie. Pomysłodawcą, redaktorem i pierwszym wydawcą pisma był wrocławski lekarz Philipp Jacob Sachs von Löwenheim, uważany za jednego z najwybitniejszych uczonych XVII wieku. Do pierwszego tomu, wydanego w 1670 r. i prezentowanego na wystawie, blisko 40 autorów z całej Europy nadesłało 160 doniesień z dziedziny anatomii i patologii, fizyki i chemii, botaniki i zoologii. W Oddziale Starych Druków Biblioteki Uniwersyteckiej przechowywanych jest ponad 30 numerów tego periodyku.

Wrocławska nauka może poszczycić się wieloma uczonymi o światowej sławie. Do nich z pewnością zaliczyć można matematyków, którzy po II wojnie światowej stworzyli wrocławską szkołę. O jej renomie świadczą m.in. czasopisma naukowe o międzynarodowym zasięgu, a jedną z jej wizytówek jest **Nowa Księga Szkocka**, będąca zbiorem nierozwiązanych

problematów – jak mawiali matematycy lwowscy – i zagadek matematycznych. Powstała jako kontynuacja lwowskiej Księgi Szkockiej Pierwsze wpisy pochodzą z lipca 1946 r.

Od początku swego istnienia **Nowa Księga Szkocka** zawsze była dostępna dla polskich i zagranicznych matematyków, dzięki czemu wpisano do niej ponad 960 problemów. Niektóre dotyczą poważnych zagadnień naukowych, inne mają charakter rozrywki umysłowej, a

wszystkie łączy fakt, że za rozwiązanie problemu autor zobowiązywał się do ufundowania nagrody, np. tabliczki czekolady lub pięciodaniowego obiadu. Obecnie **Nowa Księga Szkocka** ma już trzy tomy i jest przechowywana w Bibliotece Wydziału Matematyki i Informatyki.

KRAJOBRAZ

Największą atrakcją działu KRAJOBRAZ jest **XVI-wieczna mapa śląska autorstwa Martina Helwiga**. Uważana za matkę wszystkich map Śląska, stanowi niezwykle cenny zabytek kartografii europejskiej. Jej jedyny zachowany egzemplarz, wydrukowany w 1561 r., przechowywany jest w Badische Landesbibliothek w Karlsruhe. Wartość dzieła Helwiga wynika m.in. z faktu, że jest pierwszą mapą Śląska opracowaną na podstawie pomiarów, obserwacji i informacji autora. Co ciekawe, wykonana została w bardzo nietypowej orientacji południowej – Śląsk Górny przedstawiony jest u góry mapy, a Dolny – na dole.

JĘZYK

Niezwykle ciekawe eksponaty, po raz pierwszy prezentowane równocześnie w jednym miejscu, można podziwiać w dziale JĘZYK. Centralne miejsce zajmuje słynna *Księga henrykowska*, kronika klasztoru cystersów w Henrykowie, spisana w latach 1269–1310 przez dwóch opatów. *Księga henrykowska* słynie z faktu, że zawiera pierwsze zdanie zapisane w języku polskim: „Daj, ac ja pobruszę, a ty pozywaj”. W 2015 r. została wpisana na listę „Pamięć świata” UNESCO.

RELIGIA

Jak twierdzą historycy, nie ma religii na Dolnym Śląsku bez historii najśłynniejszej dolnośląskiej świętej, czyli św. Jadwigi, i dlatego właśnie jej osobie poświęcona jest znaczna część działu RELIGIA.

Z kolekcji uniwersyteckich rękopisów pochodzi **Kodeks Hornigowski** (Legende der heiligen Hedwig). Powstał on w 1451 r. na zamówienie Antoniego Horniga, wrocławskiego rajcy i ławnika, który w okresie szczególnego ożywienia nastrojów religijnych chciał wzmocnić swoją pobożność. Kodeks jest największym zbiorem tekstów o św. Jadwidze przełożonych na język niemiecki przez anonimowego tłumacza. Zawiera m.in. genealogię św. Jadwigi, jej żywoty (mniejszy i większy), bullę kanonizacyjną z 1267 r. wraz okolicznościowym kazaniem jej wystawcy, papieża Klemensa IV, a także wierszowaną modlitwę za wstawiennictwem św. Jadwigi. Zachowany w bardzo dobrym stanie Kodeks Hornigowski liczy 120 pergaminowych kart, z których 2 prezentowane są na wystawie. Wszystkie są zapisane czarnym atramentem i bogato ilustrowane. Od 1810 r. Kodeks jest własnością Biblioteki Uniwersyteckiej (obecnie w Oddziale Rękopisów).

Ciekawym eksponatem, będącym świadectwem wczesnych chrześcijańskich wpływów wielkomorawskich na ziemiach śląskich, jest **krzyżyk wielkomorawski**. Został on odnaleziony w 1978 r. przez prof. Józefa Kaźmierczyka z Instytutu Archeologii UW r podczas zakrojonych na szeroką skalę badań archeologicznych na Ostrowie Tumskim. Znalezione go w

miejscu, gdzie dziś stoi dom księży emerytów, przy ul. Katedralnej. Niewielki cynkowany krucyfiks w formie zawieszki pochodzi najprawdopodobniej z X wieku i przypomina przedmioty tworzone w kręgu sztuki Wielkich Moraw. Na wystawę wypożyczył go Instytut Archeologii UW.

SPOTKANIE

Ostatnim działem, w którym znalazły się eksponaty z uniwersyteckich kolekcji, jest SPOTKANIE, prezentujące **ideę Wrocławia jako miasta spotkań państw, nacji, kultur i religii**. Tematem przewodnim są słowa papieża Jana Pawła II wygłoszone w 1997 r. podczas Kongresu Eucharystycznego: „Wrocław jest miastem położonym na styku trzech krajów, które historia bardzo ściśle ze sobą połączyła. Jest poniekąd miastem spotkania, jest miastem, które jednoczy. Tutaj w jakiś sposób spotyka się tradycja duchowa Wschodu i Zachodu”. Tę część ekspozycji, a jednocześnie całą wystawę, otwiera **oryginał orędzia biskupów polskich do biskupów niemieckich z 1965 r.** z pamiętnym zdaniem: „Udzielamy wybaczenia i prosimy o nie”, i podpisami m.in. arcybiskupa Bolesława Kominka, prymasa Stefana Wyszyńskiego i kardynała Karola Wojtyły. Dokument ten, przechowywany na co dzień w archiwum w Kolonii, w Polsce jest prezentowany po raz pierwszy.

Innym ciekawym eksponatem jest ***Cherubinowy wędrowiec*** (Cherubinischer Wandersmann), zbiór wierszy śląskiego poety i mistyka Johannes Schefflera, bardziej znanego jako **Angelus Silesius**. Urodzony w 1624 r. Scheffler był lekarzem i poetą religijnym. Pisał po niemiecku, mimo że uważał się za syna polskiego szlachcica. Choć wychowywany był w duchu protestantyzmu, to przeszedł na katolicyzm, przyjmując w 1661 r. święcenia kapłańskie. Do końca życia posługiwał ubogim jako lekarz i kapłan. Prezentowany zbiór wierszy został wydany w Kłodzku w 1675 r.

tekst: Kamilla Jasińska

konsultacja naukowa: dr hab. Wojciech Mrozowicz, dr Dariusz Przybytek, prof. Krzysztof Jaworski, prof. Artur Błazejewski

<http://www.radiowroclaw.pl/articles/view/49584/7-Cudow-Wroclawia-i-Dolnego-Slaska-WYSTAWA>